

2002 slechtste beursjaar na Tweede Wereldoorlog

Paul van der Beek

Voor beleggers in Nederlandse aandelen is 2002 het slechtste beursjaar sinds de Tweede Wereldoorlog geweest. Uit cijfers van het CBS blijkt dat het totale rendement op aandelen voor het derde opeenvolgende jaar negatief is. Beleggers in Nederlandse obligaties en vastgoedfondsen behaalden over 2002 wel een positief rendement.

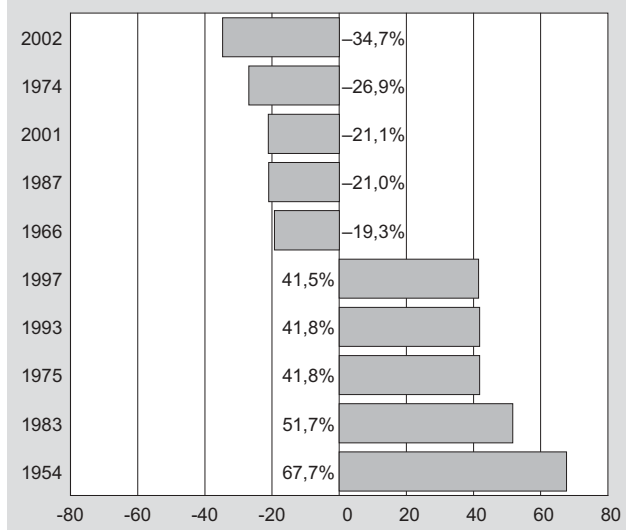
Grootste koersdaling in een jaar sinds Tweede Wereldoorlog

Het afgelopen jaar gaat de geschiedenis in als het slechtste beursjaar na de Tweede Wereldoorlog.

Het totale rendement op Nederlandse aandelen, waarin zowel het uitgekeerde dividend als het koersresultaat is verwerkt, bedroeg vorig jaar -32,8 procent. De koersen (exclusief de dividend-uitkeringen) zijn in 2002 gemiddeld met 34,7 procent gedaald. Het totale verlies voor de beleggers in 2002 bedraagt 190 miljard euro. Het vorige recordverlies was in 1974, de periode van de oliecrisis. Het koersverlies bedroeg toen gemiddeld 26,9 procent. Het beursklimaat in 2002 werd sterk beïnvloed door een reeks van grote en kleine boekhoudschandalen in de Verenigde Staten. Uiteindelijk leidde dit zelfs tot het faillissement van WorldCom, een van de 's werelds grootste ondernemingen in de telecomsector. Berichten over onjuiste cijfers of zelfs alleen geruchten daarover hadden in sommige gevallen forse koersdalingen tot gevolg. Twijfels over de kwaliteit van de berichtgeving van bedrijven ondermijnden het vertrouwen van beleggers. Daarnaast drukte het

1. Koersrendement op Nederlandse aandelen

de vijf slechtste en vijf beste jaren sinds WO II

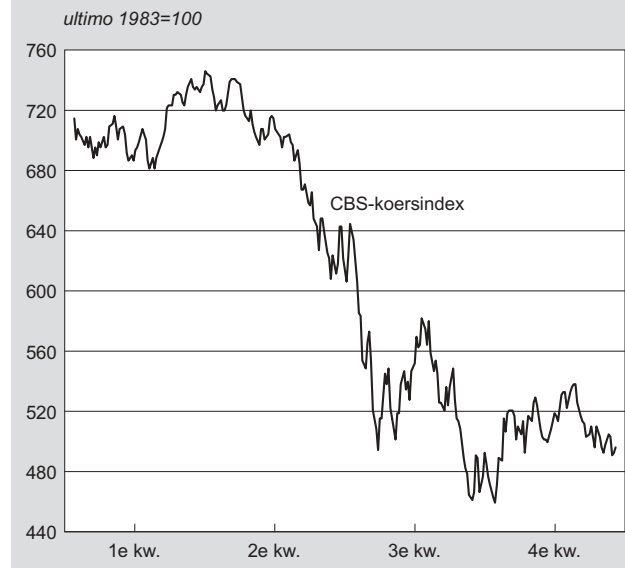

uitblijven van een duidelijk economisch herstel een negatieve stempel op het beursklimaat. Ook de dreigende oorlog met Irak maakte veel beleggers onzeker. In Nederland kreeg een aantal belangrijke fondsen op de beursvloer forse klappen na het geven van een winstwaarschuwing.

In vierde kwartaal 2002 positief resultaat aandelen

Na de forse koersdalingen in het tweede en derde kwartaal gloorde er in de eerste twee maanden van het vierde kwartaal hoop dat de aandelenmarkten een begin van herstel doormaakten. Ultimo november 2002 stonden de koersen van de Nederlandse aandelen gemiddeld 19,2 procent hoger dan aan het eind van september. De opwaartse trend zette echter niet door. In december brokkelden de koersen weer af. Uiteindelijk sloot de CBS-koersindex het vierde kwartaal af met een winst van 7,8 procent.

2. Recordverlies in 2002 op Damrak na grillig verloop

Damrak kleurt voor derde opeenvolgende jaar rood

De koersdaling van de aandelen in 2002 betekent dat het Damrak het jaar voor de derde opeenvolgende keer met verlies afsluit. In 2000 en 2001 daalde de CBS-koersindex al met 3,9 procent respectievelijk 21,1 procent. Het totale koersverlies op aandelen bedraagt over de afgelopen drie jaar ruim 50 procent.

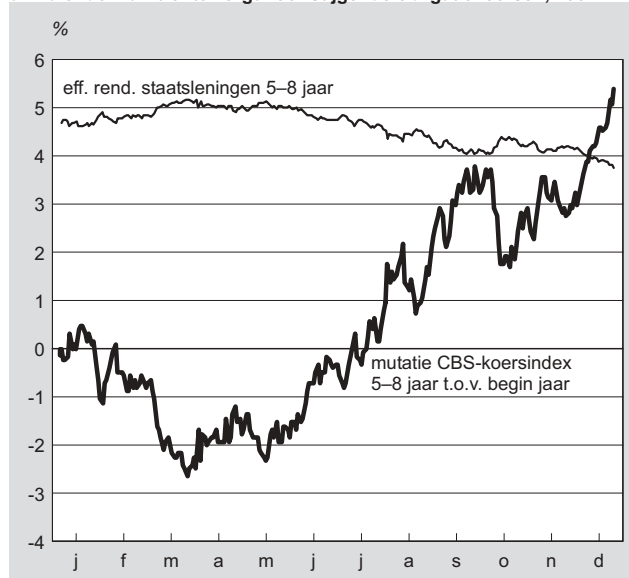
De laatste keer dat de koersen van de Nederlandse aandelen drie jaar op rij daalden, was in de periode 1969-1971. De schade bleef toen beperkt tot een verlies van 25 procent. De koersdaling

in de afgelopen drie jaar benadert in omvang de koersval op de aandelenbeurzen in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. In de periode 1920–1922 daalden de aandelenkoersen in Amsterdam in drie jaar met 54 procent. Absoluut dieptepunt vormen de jaren 1929–1932 met vier jaren daling op rij. De aandelen in Amsterdam verloren tijdens deze crisisjaren 64 procent van hun waarde.

Rendement vastgoedfondsen en obligaties wel positief

Beleggers in Nederlandse obligaties en vastgoedfondsen hebben een goed jaar achter de rug. Vastgoedfondsen die direct in kantoren, huizen en winkelcentra beleggen, realiseerden in 2002 een rendement van 16,0 procent. Het totale rendement op Nederlandse staatsobligaties over 2002 bedraagt 8,8 procent. Dit is hoger dan het gemiddelde rendement op obligaties sinds de start van de herbeleggingsindex, negentien jaar geleden (7,7 procent). Het totale rendement op obligaties wordt voor een deel bepaald door het couponrendement op obligaties en voor een deel door het koersrendement. Door de dalende marktrente in de tweede helft van 2002 liepen de koersen van obligaties op. Zo daalde de middellange kapitaalmarktrente, dat wil zeggen het effectief rendement van de vijf- tot achtjarige staatsobligaties, van 4,68 procent aan het begin van 2002 naar 3,76 procent op 31 december.

3. Dalende marktrente zorgt voor stijgende obligatiekoersen, 2002

De koersen van de middellange staatsobligaties zijn daardoor gemiddeld met meer dan 5 procent gestegen.

Ondanks de koersdalingen van de afgelopen drie jaar scoren aandelen op lange termijn nog altijd fors hoger dan obligaties. Het totale rendement op Nederlandse aandelen bedraagt vanaf ultimo 1983 gemiddeld 12,4 procent per jaar, tegenover 7,7 procent voor obligaties.

Rendement aandelen alle bedrijfstakken negatief

Alle bedrijfstakken waarvoor het CBS een beursindex berekent, hebben in 2002 een negatief resultaat behaald. De sector handel kreeg de grootste klappen met een rendement van 57,8 procent negatief. In deze sector daalde de koers van zwaargewicht Ahold in het afgelopen jaar met 63,0 procent. Beleggers in de sector transport, opslag en communicatie (-13,3 procent) deden in 2002 de minst slechte zaken. Telecomfondsen KPN is een van de weinige positieve uitschieters van 2002 onder de hoofdfondsen. Het aandeel eindigde het jaar op 6,20 Euro. Dit is bijna 9 procent hoger dan ultimo 2001.

Damrak blijft achter bij wereldgemiddelde

Het totale rendement op Nederlandse aandelen bedroeg in het afgelopen jaar -32,8 procent. De Amsterdamse beurs deed het hiermee iets slechter dan het wereldgemiddelde. De MSCI-wereldherbeleggingsindex is, in euro's gemeten, in dezelfde periode met 31,7 procent gedaald. Een van de mogelijke verklaringen vormt het relatief grote gewicht van financiële instellingen op de Nederlandse aandelenmarkt. Aan het eind van 2001 wogen banken en verzekeraars voor ruim 30 procent mee in de CBS-index. De financiële instellingen behaalden in 2002 een rendement dat ruim 7 procentpunten lager lag dan het marktgemiddelde.

Beleggingsfondsen aandelen delen in malaise

Ook een indirecte belegging in Nederlandse aandelen via een beleggingsfonds zou de belegger in 2002 geen betere resultaten hebben opgeleverd. Beleggingsfondsen die zich richten op Nederlandse aandelen hebben in 2002 een rendement behaald van -33,3 procent. Dit is iets slechter dan het gemiddelde van alle Nederlandse aandelen tezamen (-32,8 procent). Ook de wereldwijd beleggende aandelenfondsen deden het met een rendement van -37,3 procent slechter dan het marktgemiddelde. De MSCI-wereldherbeleggingsindex daalde in het afgelopen jaar met 31,7 procent.

Tabel 1
Indexcijfers en rendementen van aandelen en obligaties

	Index (ultimo)				Rendement			
	2000	2001	2002		2000	2001	2002	
			sept.	dec.			jaar	4e kw.
CBS-herbeleggingsindices	<i>ultimo 1983=100</i>				<i>%</i>			
<i>Aandelen</i>								
Algemeen	1 688,0	1 363,6	848,9	916,0	-2,1	-19,2	-32,8	7,9
consumentengoederenindustrie	1 811,7	1 603,5	1 413,5	1 380,0	29,8	-11,5	-13,9	-2,4
kapitaalgoederenindustrie	1 018,3	868,0	382,0	443,6	2,4	-14,8	-48,9	16,1
basisgoederenindustrie	933,4	887,8	675,9	661,5	15,8	-4,9	-25,5	-2,1
bouwnijverheid	738,3	878,9	728,4	678,8	31,7	19,0	-22,8	-6,8
transport, opslag en communicatie	592,0	364,7	289,2	316,1	-60,4	-38,4	-13,3	9,3
niet-financiële dienstverlening	2 411,5	1 657,0	1 090,4	1 099,2	-23,2	-31,3	-33,7	0,8
handel	2 087,0	1 914,0	804,1	808,4	11,8	-8,3	-57,8	0,5
financiële instellingen	2 464,9	1 825,6	884,4	1 096,2	14,5	-25,9	-40,0	23,9
<i>Obligaties</i>								
Nederlandse staatsobligaties	358,9	378,0	403,6	411,3	7,0	5,3	8,8	1,9
	<i>ultimo 1993=100</i>				<i>%</i>			
<i>Aandelen</i>								
CBS MIT-index	559,1	380,6	195,8	230,0	-40,6	-31,9	-39,6	17,5
CBS MIT Small-index	663,6	356,0	141,2	175,3	-50,3	-46,4	-50,8	24,2
MSCI wereldindex (euro) ¹⁾	136,5	120,2	80,8	82,0	-7,0	-12,0	-31,7	1,5
CBS-koersindex	<i>ultimo 1983=100</i>				<i>%</i>			
<i>Aandelen</i>								
Algemeen	897,0	708,0	428,7	462,1	-3,9	-21,1	-34,7	7,8

¹⁾ Bron: Morgan Stanley Capital International (ultimo 1998=100).

Tabel 2
Indexcijfers en rendementen van beleggingsinstellingen en vastgoedfondsen

	Index (ultimo)				Rendement			
	2000	2001	2002		2000	2001	2002	
			sept.	dec.			jaar	4e kw.
Herbeleggingsindices	ultimo 1993=100				%			
CBS/MoneyView-index voor beleggingsinstellingen								
Aandelenfondsen	200,8	171,4	129,8	132,9	-2,3	-14,6	-22,5	2,4
Nederland	288,8	226,9	142,4	147,3	-6,0	-21,4	-35,1	3,4
Europa	384,2	301,5	186,6	201,0	0,7	-21,5	-33,3	7,7
Verre Oosten	359,5	278,0	175,6	185,4	1,5	-22,7	-33,3	5,6
Noord-Amerika	100,4	85,0	70,0	66,0	-23,4	-15,3	-22,4	-5,7
Wereldwijd	352,0	312,7	201,8	200,6	-4,7	-11,2	-35,8	-0,6
Obligatiefondsen	301,8	234,6	142,7	147,0	-7,4	-22,3	-37,3	3,0
Geldmarktfondsen	139,3	145,7	148,6	149,9	6,9	4,6	2,9	0,9
Gemengde fondsen	120,0	124,8	127,4	128,7	5,3	4,0	3,1	1,0
	186,5	176,1	153,3	156,3	6,0	-5,6	-11,2	2,0
CBS/SBV-index voor vastgoedfondsen								
Direct	142,2	156,9	161,7	177,8	15,5	10,3	13,3	10,0
Nederland	141,3	157,7	164,3	182,9	14,2	11,6	16,0	11,3
wereldwijd	182,8	194,5	208,5	214,2	7,1	6,4	10,1	2,7
Indirect	134,5	152,2	156,5	177,0	17,5	13,2	16,3	13,1
	174,8	176,7	168,2	170,8	23,4	1,1	-3,3	1,5

Bron: CBS.